

– Azt, hogy minden hordó őrirtalmát és az üres hordó súlyát fel kellett a hordón hivatalosan tüntetni. A háború előtt erre külön Magyar Királyi MértékHITELESÍTŐ Hivatalok voltak. Csonka-Magyarországon – ha jól emlékszem – tizenhárom városban. Ezek a városok – ábécé sorrendben – a következők voltak: Budapest, Debrecen, Győr, Kaposvár, Miskolc, Pécs, Sopron, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szolnok, Szombathely és Veszprém.

– Lenne még egy kérdésem, ma az utolsó: A hordókban árusított borok árában benne volt a hordók ára is?

– Nem. Ezek árát mindig hordó nélkül kellett érteni, kivéve Tokajhegyalját, ahol – ha más megállapodást nem kötöttek –, hordóval együtt volt értendő az ár. Hordóval együtt való eladás esetén – egyéb kikötés hiányában – jó tölgyfahordó értendő.

N. László Endre

Temetkezési szokások Jászárokszálláson

Jászárokszállás a Jászság legészakibb települése. Heves megye községei veszik körül, csupán Jászberény és Jászdózsza felől kapcsolódik Szolnok megyéhez. A jászok nagyon szerették a földet életükben, itt is kívántak meghalni, vagy legalábbis a Jászföldben megpihenni. Bárhol érte őket a halál, meghagyták, hogy itthon temessék el őket. Hamvasztás után is hazahozatják a hozzátartozók hamvaikat, és itt helyezik végső nyugalomra.

„A halállal kapcsolatos szokásokat, hiedelmeket egyfelől a félelem, másfelől a szeretet teremtette meg” – írja Fülep Lajos. Ez a megállapítás a községünk temetkezési szokásaira is vonatkozik.

Jászárokszálláson a temető a legrégebbi időkben a templom mellett volt. Még most is áll az ott levő temetői kereszt. Mikor Mária Terézia azt a rendeletet adta ki, hogy a településen belüli temetőket be kell zárni, a községen kívül nyitottak egy új temetőt. Ide 1787-ig temetkeztek. Ennek a temetőnek az emlékét a tér elnevezése őrzi, a nép ma is Régitemető-térnek nevezi.

A jelenlegi temetőt 1787-ben létesítették, Pethes Mihály redemptus ajándékozta az egyházközségnek a területet temető céljára. Ez a temető a község északi határán, a Gyöngyös-patakon túl terül el, nem olyan rendezett, mint az újonnan létesítettek. Csak a déli része, kis részben a nyugati oldala van elkerítve, a többi oldalán élősvény veszi körül. Helybeli kovács, Faragó Ferenc készítette a kapuját. A főutak a kaputól és a ravatalozótól vezetnek, és É-D irányúak, ezeket mellékutak kötik össze. A főutak mentén táblák jelzik a parcellákat. A baloldalon valók jelzése *római*, a jobboldaliak, az újtemető, *arab* számokkal jellettek.

A temetőnek a részeit külön is elnevezték. Így van *öregtemető*, *újtemető*, *aprószentek*-, *újhitűek*-, *pestisek*-, *zsidók temetője*. A temetőben *tájékozódási pontok* a parcellatáblán kívül a ravatalozó, a kereszték, a magas fák, kimagasló sírboltok. A temetőkert legközelebbi részére temetkeztek a vagyonosok, a Bordások, Baták, Barthák, Csikósok, Gyenesek, Farkasok, Kócziánok, Móczárok, Pethesek, Terjékek. Ezen a részen vannak a díszsírhelyek és a hősök temetőrésze is, míg a fertőzőbetegségben elhaltakat, a szegényeket, kik *ingyenes* sírhelyet kaptak, a temető távolabbi, laposabb részén temették el. Ezeknek a sírt a sírásó ingyen ásta. Régi szokás, ha a családfő meghal, mellette kiváltják a sírhelyeket, a család többi tagjának is.

A IX-es parcella az *aprószentek temetője*. Nagy volt régebben a községünkben a csecsemő halandóság, az 1920-26-os években pl. túlhaladta az országos átlagot. Ez tette szükségessé, hogy a kis sírokat itt ásták.

A X-es parcella a *fertőzőbetegségben* elhaltak és a *szegények temetkezési helye*. Messze kimagaslik ezen a részen a *Pestises-kereszt*, vagy Rókusz-kereszt, a fertőzőbetegségek ellen védő szentnek a tiszteletére.

A lakosság megoszlása vallása szerint: a katolikus vallásúak mellett már 1855-ben izraeliták, 1881-től evangélisták, később reformátusok, nazarénusok és adventisták is voltak.

Az *izraelita temető* a községi temetőn kívül a keleti oldalon fekszik. A legrégebbi síremlék 1872-ből való. A temető 1-2 sír kivételével gondozatlan, pedig sok értékes síremléket találunk a magasra nőtt fűvek és bokrok között. Középen van az az emlékmű, melyet Töser János szobrász alkotott a II. vh. vérzivatarában meghaltaknak.

Az *újhitűek*, azaz *nazarénusoknak a temetőjét* orgonabokrok, fák választják el a temető többi részétől az északi oldalon. Ha egyes vallásúak voltak az elhaltak és közös a sírjuk, a sírjelükön mindkét vallást feltüntették. Pl.: a férj vallását a kereszt, az újhitűt a kehely jelöli.

A *reformátusok és adventisták* a századforduló óta elszórtan temetkeznek.

A *kereszteletleneket* a felnőttek sírjába temették, *fiókot* ástak, oda temették a kiscse-csemőt, koporsóba, de egyházi szertartás nélkül. Keresztanyja a hóna alatt vitte a koporsót.

A temető *árka* arra szolgált, hogy az állatok ne tévedjenek be a temetőkertbe. Azért azon az oldalon, ahol nincs kerítés, ott orgonasövény, kökénybokor szolgál védelméül. Az öngyilkosokat a századforduló óta már nem temetik a temető árkába. Régen is csak éjjel ásták meg nekik a sírt az árokban, ugyancsak éjjel temették a holtat pap nélkül. A temető árkában nőtt fűnek varázserőt tulajdonítottak. A kuruzslók, gyógyítók szedték éjfélkor a hétféle fűvet, ami rontás ellen, kelésre volt jó, de csak akkor használt, ha útközben senkihez se szóltak.

Fákat is ültettek a temetőbe tájmegjelölés céljából. Ezt a fejrészhez ültették, hogyha a fejfa, kereszt elkorhad, akkor az jelölje a sírt. Akácot, koronatóvisfát, szomorúfűzet, szomorúeperfát, citrusfát és cigánymeggyet találunk a temetőben. Ez utóbbit talán nem is ültették, hanem a madár ejtette el a magját. A termése a sírásóé szokott lenni. Nem is meri más leszedni, mert fél, hogy éjjel eljön érte a hazajáró lélek. A lekaszált fű is a sírásó illetménye. A mostani sírásó nem tart igényt rá, ezért lekaszáltatják.

A *sírok iránya* K-Ny irányú, hogy arccal mindig kelet felé nézzen a bologult. Mikor az előbbi apát-plébános a temetőt rendeztetni akarta, hogy a mellékutak mellé ne párhuzamosan, hanem merőlegesen, az eddigi szokásokkal ellentétben ásassák a sírt, olyan ellenkezést váltott ki, hogy el kellett állnia szándékától.

Meghatározott rendje van annak is, hogy a férj mellé, a déli oldalon helyezik nyugalomra a feleséget. Így mondják: *Ember Adács fele, asszony hazafelé!* A második házasságot kötött házastársat nem temetik az első mellé. *Nem tudhassuk, kívül akar tanálkozni a másvilágon!* Ezért megszökték azt az asszonyt, aki 3 férjét egy sírboltba temettette. *Oszt mongya mán, majd a másvilágon kibe' tartozik?*

A következőkben a községünkben megszűnt, átalakult, vagy újonnan keletkezett szokásokról szeretnék beszélni.

A halál jelei. Ha a halálmadár megszólal, ha a tyúk elkukorékolja magát, ha a macska meghatározott személyre néz, ha a kutya vonít, közeli halált jelent. Biztos jelnek tartják, ha az ajtó kinyílik, s a bútorok éjjeli roppanását is. Ha valaki a halottjával álmodik, azt mondják, hogy eljön érte. *Halálesetet jelent az álomban a virág is* – mondja Tóth Ferencné. Ha hirtelen megáll az óra, az is azt jelenti, hogy valaki meghal a családban. Pethes Józseféknél hirtelen megállt a csörgőóra, a testvére fel is jajdult: *Jaj meghal a családból valaki!*

A haldokló. A „haldoklani” kifejezést községünkben többféleképpen használják. Így: *Híjja mán szent Péter! Gyön mán érte a halál! Elgyütt mán az ideje! Menni kell,*

itt a végórája. Mán végpercen van. Végit járja. Nem sok van mán neki hátra. Elgyűtt az utolsó órája. Utóssóban van. Tusakodik a halállal. Régebben a beteghez inkább papot hívtak, orvost nem. A halált megnyugvással fogadták, a jázsági ember nem félt a haláltól. Csikós József egykori főbíró anyósáról mondták adatközlőim, hogy papot, – de mivel jómódúak voltak –, doktort is hívatott. A doktor érkezett meg előbb. Mikor a vizsgálattal végzett, a beteg megkérdezte az orvostól:

– Mi a bajom, doktor úr?

– Hát csak az, hogy a gyümölcs már megérett...

– No, ebatta! Akkor készülünk! – avval befordult, meg is halt, mire a pap megjött.

Pethes Alajossal történt a következő: Ő sem doktort, csak papot kért. A beteget, mivel süket volt, nem kívánta meggyóztatni a pap, csak azt mondta, hogy bánja meg a bűneit. Ennek megtörténte után a pap fel is oldozta. A beteg rávetette a szemét:

– Tisztelendő úr! Hát a kenet? Mire a pap:

– Az most otthon maradt.

– Azzal-e, vagy anélkül, de megkönnyebbült a bátyám! – így Pethes József.

Szép halál. Szép halálnak azt mondják, tartják, aki szépen, csendben, szinte fájdalom nélkül hal meg, elalszik. Úgy tartják: Kinek milyen az élete, olyan a halála. A nehezen meghalóval szenteltvizet itatnak, azzal hintik meg az ágyát is. Szenteltgyertyát is égetnek a fejénél. Azzal magyarázzák, hogy még valakit vár a szerettei közül, aki távol van, ezért nem tud meghalni, meg azt is, hogy nem békült ki a haragosával.

A meghalni szónak is többféle jelentését használják Árokszálláson: *Elköltözött az élők sorából! Megpihent, megboldogult, megkönnyebbült, eltávozott közülünk. Egy boldogabb hazába ment. Neki mán nem fáj semmi!* Mégis fáj az elválás. Sokan sírnak a beteg mellett, de van, aki azt tartja, hogy nem szabad hangosan sírni, mert akkor visszasíratják a túlvilágról.

A halál híradása. A „feladás”-nál mindig a legidősebb, meg a legközvetlenebb hozzátartozók járnak el. Már ekkor feketébe öltöznek. A nők fekete kendőt kötnek a fejükre, a férfiak fekete karszalagot viselnek. Mikor a papnál bejelentik a halálesetet, a harangszó elsőt csenget. A lélekharangot, *lélekváltásznak* is mondják. Gyermekeknek csak akkor csengetnek, ha már elsődöző volt. Nőnek két verset csengetnek, férfinek hámat. Ebből értesülnek a halott koráról és neméről. A csengetés után a harangozó *lekiáltja* azt, hogy kinek szólt a lélekharang, így: *Dósa Mátyásné Bódis Veronnak!* Szokás, hogy ha meghallják a csengetést, megállnak és meghallgatják a lekiáltást. Régebben a férfiak a kalapjukat is levették, az asszonyok keresztet vetettek. Díszes temetősor mind a 3 harang szól, máskor csak a harmadik harang csatlakozik a lélekharang szavához. Az előző kántor feleségéről mondták, hogy annak örült, ha minden harangot hűzták, mert akkor hosszú búcsúztatásra volt kilátás.

A koporsót is a feladás után vásárolják meg. Néha versengés is van belőle, hogy ki milyen koporsót vásárolt. Erről Tóth Ferencné így beszélt:

– A földnek olyan mindegy, hogy milyen megy bele, mert nem kérdezi éntőlem senki, hogy ezután miből élek!

A községben Mozsár Andrásné még életében beszerezte a koporsóját. Azt szokta mondani a kérdezősködésre:

– Mert akkor ilyen *szép koporsót* lehetett venni. Meg tudja lelkem, szeretem látni, hogy mibe tesznek majd bele. Giza néni gondoskodott arról is, hogy koszorút is vigyennek a koporsója előtt. Tíz koszorúra valót már odaadott a rokonoknak, szomszédoknak.

A halott öltöztetése. A halott néha még életében meghagyja, hogy miben temessék el. Gizus néni is említette ezt, még a kombinéjáról is hagyatkozott. Tóth Ferencné édesanyja is hagyatkozott a halálra való ruhájáról, meghagyta, hogy szépen legyen felöltöztetve, hogy mindenki úgy lássa. Guba Sándorné nagyanyjának a testvére az I. v.

háború alatt halt meg. Nem tudtak a kislánynak ruhát venni, hát krepp-papírból csináltak, mert a gyermekeket, fiatal lányt fehérben temették. Az eladólányokat menyasszonyi ruhába öltöztették. Fiatal korú férfire az esküvői ruhát adták rá, meg a jegyínget. Dósa Józsefet az 1930-as években, mint vőlegényt temették el, mellén vőlegénybokréta volt. Menyasszonynak is, vőlegénynek is koszorúspárok mentek a koporsója mellett. Így volt ez a 24 éves Bobák Lajos temetésén is. Idősebbeknek a kezére rózsafüzért, *olvasót* csavartak, kezébe zsebkendőt, kinyitott imakönyvet tettek. A férfiaknak kalapot is tettek. Minden halottnak a lábára cipőt húznak. Sokak szerint, ha ezt nem teszik, gyalog kell neki menni a búcsún. Ez a búcsújárás az égen van, minden éjjel 12-1 óráig. Ilyenkor a halottak mind kijönnek a sírjukból. Nemoda Alajosné meghagyta, hogy rá is majd kényelmes cipőt húzzanak, hogy szépen járhasa a búcsút.

Cigányoknál az a szokás, hogy a férfinak a zsebébe marékszámossal teszik az aprópénzt. Raffael Mátyás édesapja ruhája zsebébe 1-1 százast tett, – mondván:

– Hagy legyen neki a másvilágon is pénze! – Ugyanis lókupec volt az apja. Raffael Lajosné édesanyjának a *köblibe*, kebelébe tették az ékszereit.

– Hagy legyen szép ott is! Mások meg rendesen felékszerezik.

A mosdatást, az öltöztetést általában közeli hozzátartozók végzik, vagy fogadnak idegent. Gunár Viktort sok helyre elhívták öltöztetni, azért reggelit és némi ruhaneműt kapott. Mosdatás után a vizet a kert sarkába öntik, itt ássák el a halott ruháit is, mert az tisztátalan. Ha hiányosan öltöztetik fel, nem lesz nyugta, hazajár.

A szemfedelet felhasítják, hogy könnyen mehessen a búcsújárásra a boldogult. Az órát megállítják, a tükröt fekete kendővel letakarják, a hiedelem szerint azért, nehogy meglássa magát a halott, mert akkor hazajár. Néhol az ablakot már előbb kinyitják, hogy a lélek könnyebben eltávozzon.

Virrasztás. Az 1940-es évek előtt a halottasháznál virrasztottak. A Jászágón lakók szeretteiket a mi községünkben, közeli rokonaiknál ravatalozták és virrasztották, mert ott nem volt temető abban az időben. A közeli hozzátartozókon kívül a távolabbi rokonok, szomszédok, jó barátok vettek részt a virrasztáson. A századfordulóig siratóasszonyokat is fogadtak. Ilyen volt Gunár Viktor is, aki imádkozott, meg siratott is. Néha így: *Jajjaaj, jajjaaj, jajjaaj, mit annak? Mit annak?*

A virrasztás időpontja különböző volt télen is, nyáron is, amikor elvégeztek a jószágok körül, a ház körül. A lakást előkészítették erre az alkalomra. Azt tartják, ha nem virrasztanak, nem imádkoznak felette, akkor nem lesz nyugovása az elköltözöttnek. Pethes József így emlékezett: *Barócsiéknál a Nagy utcában meghalt valaki, én akkor 5 éves lehettem. Anyámmal én is elmentem virrasztani. Az imádságokra, énekekre nem emlékszem, de arra igen, hogy Ficzek Poldi bácsi meg-meglökte a könyökével a házigazdát, és csendben oda is sügta neki, hogy menjenek a másik szobába. Most már tudom, hogy miért? Poldi bácsit az imádság helyett a borospohár sokkal jobban érdekelte!*

A cigányoknál a vajdának, vagy ennek hiányában a legidősebb férfinak fontos szerepe van a virrasztásnál, temetésnél. *Nálunk Pali bácsi vezette a háromnapos virrasztást, írni, olvasni nem tudott, mégis olyan szépen imádkozott, meg intézkedett* – mondta Raffael Mátyás. *Pali bácsi cigányul szólította akik ott voltak, cigányul kezdte az imádságot is. Amikor vége lett az imádkozásnak, akkor történeteket mondott a nagyapámról, meg apámról. Minden este kimentünk 3 napig a ravatalozóba. Gyertyát égettünk a koporsó mellett, meg a ravatalozó előtt is, hogy a rosszak ne győjjenek közel. Aki kifáradt a rívásban, oszt megéhezett, ehetett, mert vittünk ennivalót. Más temetésekor a temető mellett, a nyárfák alatt bográcsban paprikás húst főztek.*

A ravatalozóban. 1947. év óta a halottat a temetőben levő ravatalozóba kell kivinni. Ilyenkor csak a szűkebb család kíséri ki a halottas kocsit. A *fennlevő* mise után a hozzátartozók kimennek az elköltözöttet megnézni. A temetés előtt 1 órával mennek

ki újra az imádkozóasszonnyal. Amikor a pap elindul, *készülőt* harangoznak. Az utolsó negyedórában zárják le a koporsót, akkor kéri a temetkezési vállalat vezetője, hogy búcsúzzanak el a halottól.

Nagyon fájdalmas az elválás – mondja Tóth Ferencné, aki már két férjét temette el. *Ilyenkor őt is siratjuk, meg magunkat is!*

Tóth Ferencné közlése, szülők siratására:

Jajajaj, drága jó szüleink,

Nem vattok mán velünk!

Nem tuttok mán semmit rólunk, felőlünk!

Itt hattatok bennünköt örökre, jajaj!

Egy beteg édesanya így siratta a meghalt lányát:

Jajajaj, jajajaj, drága, aranyos lányom,

Hogy hagytad itt a te beteg anyádat?

Ha te mán itthagytál, ha te mán elmentél

Mi lesz velem, drága jányom? Jajajaj!

Ballagó Alajost így siratta a felesége:

Jaj, Istenem, jajaj, Istenem!

Jaj nekem! Jaj, nekem, Jaj mi lesz velem?

Jaj, de nagyon árva lettem,

Jaj, de árva lettem drága párom! (1986)

A cigány feleség akkor siratta meg igazán az elhaltat, ha a lebontott haját tarkójánál levágta, a koporsóba tette.

Jajajaj, ne menj el, ne hagyj itt!

Itthattál a sok gyerekekkel, jajaj!

Tréfás siratásról is tudnak sokan. Egy rossz férjet így siratta a felesége:

Ó, ó, ó, lelkem Bózsó, sose vót ke' jó!

Részeges ember siratásáról maradt fenn:

Vigyétek, vigyétek, de a gátho' közel ne vigyétek,

Mer' belekapaszkgoyik, oszt hazarugaszkgoyik! (1935)

Fájos az elválás, mer' utána mán nem láthatjuk többet. Régen meg is csókolták a halottat, de most mán nem. Mindenkit sajnálunk, de a fiatalit legjobban. Nem régen temettünk egy legényt. Olyan megható volt, mikor rákezdttem énekelni:

Már én vőlegény vagyok,/már indulni akarok.

Jöjjön hát a násznépem,/szomorú menyegzőre.

A menyasszonya fehérben, csokorral a kezében ráborult a koporsóra. Siratta, siratta nagyon, mert tovább így szólt az ének:

Édesanyám kertjében/rózsa voltam éltemben,

De most már elhervadok/a halál leszakajtott. (Tóthné, 1935)

Az egyházi szertartás után a temetési menet elindult a *Libera kereszt* felé. Elül vitték a lobogót, ezt követte a ministráns, a pap, a kántor, akik után az aki a halott keresztjét, vagy fejfáját vitte, rendszerint a keresztgyerek. A koporsót megelőzi a koszorúvivők sora, cigány temetésekor a zenészek is. A koporsót követi az özvegy, két oldalán az idősebb gyermekeivel. Utánuk jönnek a közeli hozzátartozók, ezután a rokonság, a munkatársak, a szomszédok és más résztvevők. Ha az elhalt rózsafüzér-társulat tagja volt, két oldalt a tagok lámpát visznek. Régebben a halottvivők a rokonságból voltak, a cigányoknál mai napig is. Ha az Önkéntes Tűzoltótestület tagja húnyt el, tűzoltótársai vitték a koporsót. A sírnál a parancsnok *Vigyázz-t*, majd *Tisztelegj-et* vezényel, s feszes vigyázzban állt a csapat. Ha pedagógust temettek, kartársai vitték utolsó útjára, a kollégiumi nevelőt régi tanítványai, így fejezték ki ragaszkodásukat volt nevelőjük iránt. (1938)

Jászárokszálláson a Szent Mihály lova előtti keresztet a latin szertartás alkalmával énekelte szép ének kezdő sorai után nevezték el. Itt is meghatározott rend volt, a *Liberánál*.

A sírt régebben a közeli rokonok ásták, ártó hatalmak miatt csak a temetés napján. A behantolást is ők végezték, ma alkalmazottak. Szokás a sírba göröngyöt bedobni: *föld a földdel!* Ma virágot dobnak be. Cigányoknál italt, pénzt. Farkas Jánosnak a hegedűjét is mellé tették. Jákóhalmán hűrt vágtak el a hegedűjén.

Tor. Régen tort is tartották. A torra a szomszédban főztek pörköltet, meg kalácsot sütöttek. Ma már csak akkor, ha távollakó hozzátartozók, rokonok jönnek a temetésre. Néhol bor is van. Csendesen beszélgetnek, emlegetik a halotról emlékeiket. A halottnak nem terítenek, csak egy esetről tettek említést: Móczár Andor eltűnt az I. vh-ban. Édesanyja meghagyta, hogy minden étkezéskor terítsenek a fia számára.

A lélek. A megkérdezettek mindegyike azt közölte, hogy az életükben a kebelükben van. Nem a szívükben, ott középen. Kaszab Lászlóné szerint az egész testben és az utolsó sóhaj alkalmával távozik a testből. Sokak szerint, különösen, ha az illető nehezen halt meg, erős görcs formájában távozott a lélek. Aszerint, hogy milyen volt életében és milyennek tartják halála után, a léleknek különböző elnevezése van: *ártó lélek, gonosz lélek, szegény lélek, nyugtalan lélek, megbolondult lélek, hazajáró lélek.* Nazerénus adatközlő szerint: *A mi hitünk szerint elszáll a lélek, elhívta az Úr új hazába ment, a mennyországba. A lélek itthagya a testet, azt tehát nem kell siratni, gyászolni. A református hívők szerint az elalélt testből a lélek elszáll, a lélek meglátja a kinyilatkoztatott eget. A lélek örökké él a másvilágon. A feltámadásban hisznek. Az adventisták úgy mondták, hogy az életút végén egyelőre a sírban vagyunk és utána a feltámadást várjuk. A lélek nem száll el a testből, hanem együtt pihen. Ez egy álom, amiből van felébredés, majd a végítéletkor feltámad, új életre. Másik adatközlő szerint a halálkor eltávozik a lélek, megszűnt. Feltámadáskor a test és lélek egyesül, az Isten újrateremt, a lelket is Ő adta. (Földi Amália)*

Római katolikus vélemény szerint a lélek elszáll és Isten országába jut, megjelenik Isten színe előtt. A lélek megszabadul a testtől a halál által, örök életet nyer.

Hazajáró lélek. *Ez a lélek is láthatatlan. Jelek mutatják, hogy itt van. Kinyílik az ajtó, pedig szél se vó! Zörög, csörtög valami, biztosan anyósom nem helyesel valamit még hotta után se! Ilyenkor keresztet kell vetni arrafele, amerül hallunk valamit, meg magunk fele is. Nyugtalan a lélek, mert valamit rosszul tettünk. A misemondatás, meg a szegények megajándékozása segít abban, hogy a hazajáró lélek ne háborgasson bennünket. De mán előre azt kell ellene tenni, hogy a meghalt lábát meg kell keresztbe fogni, a tükröt letakarni, a sírba göröngyöt vetni. Rankasz Józsefné szerint a halott a sírban is érez, azt mondják nem jó a meghalt kedvest nagyon siratni, mert akkor nem lesz nyugta, mindig hazajár. Rucskáék szomszédjához is jöttek a lelkek, takarítottak. Nem alutt az öregember, ébren látta a lelkeket. Mások szerint nagy énekszó volt a Farkas-keresztyné, az ágói úton éjfélkor. Leginkább hódvilágos estén. Kozma sógor meg háromnapokkor a templomba' látta a sok lelket, mind ködmönbe' vó! Ballagó Juliska meg azé' gyüitt haza hallomása után, mán' az olvasóját nem atták a kézire. A szülei a Mária oltárára tették az olvasót. Többet nem gyüitt haza. A cigányok lámpát, gyertyát égetnek, hogy ne járjon haza a lélek. Nagyon félnek.*

Végezetül bemutatok egy *sírató paródiát*, melyet még 1960-ban gyűjtöttem. Énekelte Győri János és Faragó Bálint, akik 1919-ben Csikós Marci bácsitól hallották:

Látom lelkeim Lutkám, hogy megszorodtál,

Énrám már ezután ne is haragudjál.

Rádhagyom 11 rajkó gyermekemet,

Válasszad magadnak fakó szekeremet.

Megdöglött a malac, megmaradt a lánc,
Tudom, hogy sajnálod, úgy-e lányom Tára?
Vettem volna neked máskot a vásáron,
De meggátolt ebben hirtelen halálom.

Szürke lovamnak a kötőféke szára,
Tereád maradjon másik lányom Sára,
Hogyha férjhe' visznek a falu aljára,
Jó lesz, hogy ha vesztek, másik ló nyakára.

Gabó, meg Lacika, osztozzatok szépen
Atyafiságosan a lábatlan széken,

Régebbi években akkor búcsúztatta el szépen a kántor a halottat az élőkől, ha minél hosszabbra mérte a versszakokat. Nemritkán 10-14 versszakos búcsúztatót rendeltek Losonczi kántornál. Igaz, bővebben is kellett érte fizetni. Mostani kántorunk, Jobbágy Béla igyekszik a hosszú búcsúztatók helyett rövidebbre fogni az énekét. Így már találunk 3-4 versszakos búcsúztatókat is.

Jézus az én reményem...

*Itt sem leszek egyedül hiszen vár már engem
Harminchétféle év elhunyt szerető jó férjem
Lelkiszemem meglátja hősi halott fiam
Kiért hosszú éveken, könnyemet ontottam.*

*Válás nehéz percében rátok tekinu szemem.
Szerető édes fiam és kedves jó menyem
Jók voltatok itt hozzám, köszönöm ezt néktek
Törölje le Szűzanya bánatos könnyetek.*

*Szerető két unokám, unokavőm s menyem
Végső búcsúm tőletek fájó szívvel veszem
Áldást kérek reátok és dédunokámra
Életetek az Isten óuja, védje, áldja.*

A jászárokszállási és jászágói temetkezési szokás olyan hagyományon alapuló cselekvési mód, amely él, tehát változik, kapcsolatban van az emberi élet-, a közösség-, az egyén minden rezdülésével.

Kifejező az az idekivánczó, sokak által ismert versike:

*Amik voltunk, vagytok ti,
Amik vagyunk, lesztek ti,
Ti rátok is a sír vár,
Ha végőrátok lejár...*

Faragó Jánosné

Cigány temetése